

sára irányítja figyelmünket, egészen új irányú kutatási kört jelöl ki a neveléstörténet számára.

Munkájának második — palaeographiai — részében szerzőnk tüzetesen megállapítja — s kötete végén XXIII táblán 44 francia s ugyanannyi magyarországi írásemlék szembeállításával igen tanulságosan be is mutatja —, hogy a magyar írástechnika és oklevélszerkesztés mindenben és azonnal nyomon követte a francia újításokat. Meglepően igazolja, hogy e téren minden újítás nem 50—100 év múlva, hanem azonnal, teljesen egyidejűleg eljutott hozzánk. Ez a nagy gonddal egybehordott hiteles anyag is kétségtelenül bizonyítja, mennyire téves az a felfogás, mely szerint a művelt nyugat haladásának hullámverései hozzánk átlag csak félszázados késéssel tudtak eljutni. Ellenkezőleg: a magyarság már az Árpádok korában oly megértéssel csatlakozott a nyugateurópai kultúrközösséghez, hogy annak szellemi középpontjából, Párizsból, minden új értéket azonnal átvettünk és értékesítettünk.

A művet — a Budavári Tudományos Társaság kiadványainak szokásaihoz híven — az eredményeknek a külföldi érdeklődők számára készült németnyelvű összefoglalása fejezi be: A német kivonatot helyenként magyaros zamatúnak találtuk: A kötet gondos kiállítása s az illusztrációs anyag meglepő tisztasága a Budavári Tudományos Társaság lelkes áldozatkészségét dicséri.

Császár Mihály.

Borsos Károly: Kálvinista világnézet. (Az Orsz. Ref. Tanár-egyesületnek debreceni közgyűlésén 1921 aug. 24-én tartott felolvasás. — Előszó: *Révész Imre*, Korszellem és egyéniség. Utószó: *Tankó Béla*, A világnézet kérdése a középiskolában.) Mezőtúr (évsz. nélk.). — (31 l.)

E munkában a mezőtúri református főgimnázium igazgatója az átélés erejével mutat rá a világnézet fontosságára. Éles következtetéssel világítja meg, hogy a mai szellemi és erkölcsi ingovány azért növekedett naggyá, mert az emberek jelentékeny részének nincs semmiféle kiforrott világnézete. A kivezető út a keresztyén világnézetre nevelés, amelynek igazi helye a középiskola. A szerző nem ringatja magát abban az illúzióban, hogy a keresztyén világnézetre nevelés felekezeti közti módon megoldható; a keresztyén világnézetben felekezetek szerint vannak árnyalati, sőt lényeges különbségek is; melyiket adja a középiskola? Minden felekezet a maga világnézetét nyújtja a maga iskoláiban. Az állami iskola a maga különböző felekezeti tanáraival nem tud egységes világnézetet felépíteni, ezért a szerző az állam kezében az elemi és felsőbbfokú iskolákat hagyná (ahol még nincs, illetőleg már nincs világnézetre nevelés, illetőleg ezt az elemi iskolákban a felekezeti hitoktatók még meg tudnák adni), de a középfokú oktatást a felekezetek végeznék hathatós állami támogatással a felekezetek arányszámának megfelelő számú iskolákban.

E keret után a tartalom következik, melyben a szerző a

világképnek minden lényeges részletét a biblikus benső tapasztalat erejével dolgozza ki s alakítja szerves egységgé. Isten és ember, tekintély és tudomány, egyház és állam stb. kevés szóval, de mégis pontosan meghatározott módon helyezkednek el a megrajzolt világnézetben, amelyhez a szabadgondolkodás, demokrácia, liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus stb. viszonya éles ítéllettel van megállapítva, úgyhogy bármilyen felekezeti olvasó nyereséggel teszi le a rendkívül tartalmas füzetet.

A füzethez *Révész Imre* írt előszót, amelyben reményét fejezi ki, hogy az állami iskolatípusok elszíntelenítő, ellaposító irányától a református iskolák az ősi nemes hagyományokhoz térnek vissza. *Tankó Béla* pedig utószót írt, amelyben nemcsak azt emeli ki, hogy a világnézet megalapozásának helye a középiskola, de rámutat arra a lélektani tényre is, hogy az ifjú egyenesen szomjazza a világnézetet, a tantárgyak anyagából az érdeklő leginkább, ami határkérdés. Mindenek természetesen eszköze a filozófiai propaedeutika, de nem a mai alakjában, hanem kiépített rendszertannal s legalább kétévi tanítási idővel, úgy, amint volt a régi református iskolákban. Az utószó írója hiszi, hogy az így felfegyverkezett ifjú nem lesz könnyű prédája a „tudományok minden szelének” s az így szerzett filozófiai tudás közműveltségünknek is értékes nyeresége lesz. *Szűcs Ernő.*

Sárközy Istvánné: Vázlatkészítés. A célkitűzés problémája. (15 l.)

A szerző Herbart fokozataiból indul ki, majd bírálja a Ziller-Rein-féle célkitűzést; álláspontja az, hogy a tanításnak tárgyi célja a rendszer (systema), amelyet a tanító tűz maga elé anélkül, hogy a tanulóknak sejtelmük lenne róla. A szerző küzd az olyan tanítás ellen, amely a célkitűzéssel kezdődik, pedig a pedagógiai folyóiratokban található mintaleckékből kiderül, hogy az előkészítést ma már nem a célkitűzéssel, hanem a tárgy természetéhez képest ismétléssel, kapcsoló ismétléssel, érdeklődéskeltéssel vagy hangulatkeltéssel kezdjük, amely az áthajlás útján a célkitűzéshez vezet. A mai pedagógiai felfogás szerint a célkitűzés az előkészítésnek nem kezdete, hanem vége. Így a szerző rég meghaladott álláspont ellen harcol, egyszersmind téved, ha úgy tudja, hogy „elemi oktatásunkban úgyszólván ismeretlen a systema fogalma és mozzanata”. Teljes rendszert ugyan a népiskolában nem adhatunk, azonban a lehetőséghez képest törekszünk a népiskolai tanuló ismeretei között rendet teremteni s az új ismereteket iparkodunk az eddigi ismeretek sorába beilleszteni.

A célkitűzést a szerzővel szemben feltétlenül szükségesnek tartom, még pedig nemcsak olyan formában, hogy a tanító önmagában intézze el, hanem hangosan tűzze ki a célt az egész osztály számára. Ha pl. a mi iskolánkban a közlekedő edényekről akarunk tanítani, akkor így tűzzük ki a célt: nézzük meg, mi az oka annak, hogy ebből a csapból víz jön. Az ilyen cél-